

Elävän perinnön kansallinen luettelo

Ohjeita ja lisätietoja hakijalle 2026

I Unescon sopimus

YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö Unescon [Yleissopimus aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta](#) hyväksyttiin vuonna 2003. Tällä hetkellä sopimuksen on allekirjoittanut 185 maata. Suomi liittyi sopimukseen vuonna 2013 ja sen toteuttamisesta vastaa Suomessa Museovirasto. Yleissopimuksen tavoitteina ovat:

- aineettoman kulttuuriperinnön suojeleminen
- eri yhteisöjen, ryhmien ja yksityishenkilöiden aineettoman kulttuuriperinnön kunnioittaminen
- tietoisuuden edistäminen aineettoman kulttuuriperinnön merkityksestä ja sen keskinäisestä arvostuksesta paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla, sekä
- kansainvälisen yhteistyön ja tuen edistäminen.

Unescon yleissopimus aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta koskee kulttuuriperinnön eläviä ilmenemismuotoja. Näitä ovat sopimuksen mukaan esimerkiksi suullinen perinne; esittävät taiteet; sosiaaliset käytännöt, rituaalit ja juhlatilaisuudet; luontoon ja maailmankaikkeuteen liittyvät tiedot ja käytännöt sekä käsityötaidot.

II Elävän perinnön luettelointi

Miksi elävää perintöä luetteloidaan?

Unescon sopimuksen velvoittaviin artikloihin kuuluu, että maan rajojen sisällä oleva aineeton kulttuuriperintö luetteloidaan. Tämä tarkoittaa sitä, että sopimusmaiden tulee tunnistaa ja määritellä alueellaan esiintyvän aineettoman kulttuuriperinnön eri elementit yhteistyössä yhteisöjen, ryhmien ja kansalaisjärjestöjen kanssa.

Elävän perinnön luetteloinnilla:

- kartoitetaan Suomessa olevaa elävää aineetonta kulttuuriperintöä ja siten tuodaan se näkyvämmiin esille julkisuudessa
- edistetään tietoisuutta aineettomasta kulttuuriperinnöstä paikallisella, alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla
- kiinnitetään huomiota aineettoman kulttuuriperinnön suojelemiseen, vaalimiseen ja eteenpäin välittämiseen
- tunnustetaan aineettoman kulttuuriperinnön merkitys kulttuurisen monimuotoisuuden lähteenä, kestävän kehityksen mahdollistajana, inhimillisen luovuuden ilmentymänä ja keinona edistää ihmisten lähentymistä, kulttuurivaihtoa ja yhteisymmärrystä

Luettelointi Suomessa

Elävän perinnön wikiluettelo

Suomessa aineetonta kulttuuriperintöä luetteloidaan [Elävän perinnön wikiluetteloon](#) osana [sopimuksen toimeenpanoa](#). Museovirasto toimii tämän wikialustan ylläpitäjänä. Wikipohjainen luettelointitapa tarjoaa yhteisöille alustan tuoda esiin omaa aineetonta kulttuuriperintöään yksittäisistä paikallisista ilmiöistä laajoihin kansallisiin kokonaisuuksiin. Elävän perinnön wikiluettelossa on noin 250 ilmoitusta yli 400 toimijataholta. Artikkeleita luettelossa löytyy seitsemällä eri kielellä.

Elävän perinnön wikiluetteloon kootaan myös hyviä käytäntöjä, jotka ovat toimiviksi havaittuja elävän perinnön vaalimiseen liittyviä projekteja, käytäntöjä tai toimintamalleja. Ilmoituksia wikiin voivat tehdä erilaiset ryhmät, yhdistykset tai yhteisöt, jotka ovat myös vastuussa ilmoitusten sisällöistä. Museovirastolla on ylläpitäjänä oikeus pyytää lisäyksiä ja tarkennuksia teksteihin sekä tarvittaessa poistaa asiattomat kirjoitukset.

Elävän perinnön kansallinen luettelo

Yhteisöt voivat hakea Elävän perinnön wikiluettelossa olevia kohteita edelleen Elävän perinnön kansalliseen luetteloon. Kansallinen luettelo tarjoaa vahvempaa näkyvyyttä ja julkisuutta luetteloiduille perinteille. Tämä on luetteloinnin seuraava askel, joka vie syvempiin pohdintoihin aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta ja vaalimisesta. Haku kansalliseen luetteloon järjestetään kolmen vuoden välein.

Kansallisen luettelon kohteista päättää opetus- ja kulttuuriministeriö Museoviraston esityksestä. Museoviraston tukena toimii [aineettoman kulttuuriperinnön asiantuntijaryhmä](#). Myös muilla elävän perinnön alalla toimivilla asiantuntijatahoilla sekä [Elävän perinnön ringeissä](#) mukana olevilla toimijoilla on mahdollisuus kommentoida kansallisen luettelon hakemuksia. Aineettoman kulttuuriperinnön kenttä on laaja ja alan asiantuntijoiden kommentit ovat ensiarvoisen tärkeitä. Valintaperusteista kerrotaan tarkemmin kohdassa IV.

Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luettelot

[Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luetteloihin](#) (*The Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity; The List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding*) tehtävien Suomen ehdotusten on oltava mukana kansallisessa luettelossa. Päätöksen Unescoon lähetettävistä ehdotuksista tekee opetus- ja kulttuuriministeriö Museoviraston esityksestä aineettoman kulttuuriperinnön asiantuntijaryhmän tuella. Sopimuksen toteutusta ohjaavien kansainvälisten sääntöjen mukaan jäsenmaiden on mahdollista tehdä korkeintaan yksi kansallinen esitys vuodessa. Lisäksi on mahdollista tehdä monikansallisia esityksiä. Jokainen maa päättää itse tarkemmin mahdollisten esitystensä ajoituksesta. Kansallisella luetteloinnilla luodaan edellytykset ehdotusten sisällyttämisestä Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luetteloihin. Unescon Aineettoman kulttuuriperinnön hyvien suojelukäytäntöjen rekisteriin (*Register of good safeguarding practises*) voidaan ehdottaa myös sellaisia käytäntöjä, jotka eivät ole kansallisessa luettelossa.

Suomen kohteet Unescon luetteloissa ovat saunomisperinne Suomessa (nimetty 2020) ja kaustislainen viulunsoitto (2021). Suomi on mukana myös monikansallisissa kohteissa, joita ovat pohjoismainen limisaumaveneperinne (2021) sekä käsin valmistettuun lasiin liittyvä tieto, taito ja tekniikat (2023). Ruotsin ja Suomen yhteinen Tornionjoen lippokalastusta koskeva esitys on parhaillaan arvioitavana ja tieto hyväksymisestä saadaan joulukuussa 2027. Seuraava haku Unescoon järjestetään syksyllä 2026, painotuksena hyvät suojelukäytännöt. Lisätietoa seuraa kevään aikana.

III Hakumenettelyä koskevat tiedot

Millaisia kohteita luetteloon voi hakea?

Elävän perinnön wikiluettelossa sekä kansallisessa luettelossa ovat edustettuna seuraavat aihealueet: juhlat ja tavat, esittävät taiteet, musiikki ja tanssi, suullinen perinne, käsityötaidot, ruokaperinteet, pelit ja leikit sekä luonto ja maailmankaikkeus. Kansalliseen luetteloön voidaan ottaa mukaan ehdotuksia elävästä perinnöstä näillä aihealueilla, niitä yhdistäen tai niiden ulkopuolelta. Hyviä käytäntöjä kerätään vain Elävän perinnön wikiluetteloön.

Esitysten ytimessä tulee olla tekeminen, harjoittaminen ja välittäminen ihmisiltä toisille.

Luetteloinnissa huomioidaan elävän perinnön muodot, joita harjoitetaan Suomessa tänä päivänä – riippumatta siitä onko niiden alkuperä kotimainen tai harjoitetaanko niitä Suomen lisäksi muissakin maissa. Luetteloön voidaan liittää vain sellaista ihmisoikeuksien sekä Suomen lakien mukaista aineetonta kulttuuriperintöä, joka tukee yhteisöjen välistä kunnioitusta ja kestäväää kehitystä.

Uskontoon liittyvät perinteet voidaan sisällyttää kansalliseen luetteloön vain, jos niihin liittyvät tavat ovat juurtuneet yhteiskuntaan (esimerkiksi juhlat ja tavat, joiden alkuperä liittyy uskontoon). Lisäksi tulisi pyrkiä siihen, että myös ihmiset, jotka eivät ole kyseisten uskonnollisten yhteisöjen jäseniä, voivat osallistua perinteen harjoittamiseen.

Suullinen perinne on osa aineetonta kulttuuriperintöä. Kielet tai murteet sinänsä eivät kuitenkaan tämän Unescon sopimuksen puitteissa kuulu luetteloitaviin kohteisiin, vaan niitä on mahdollista tuoda esiin luettelossa erilaisten suullisen perinteen muotojen kautta (esimerkiksi murteella esitetyt sananlaskut).

Kuka voi hakea, miten ja mihin mennessä?

Elävän perinnön kansalliseen luetteloön voivat ehdottaa kohteita erilaiset yhteisöt (esim. harrastajaryhmät, muut perinteenharjoittajat, tietyn alueen toimijat, organisaatiot), yhdistykset tai ryhmä yksityishenkilöitä. Näiden tahojen tulee osallistua elävän aineettoman kulttuuriperinnön vaalimiseen ja siten edistää perinteen harjoittamista ja ylläpitämistä. Ehdotuksia eivät voi tehdä selkeästi kaupallisia etuja ajavat tahot tai poliittiset järjestöt.

Ehdotettavien kohteiden on jo oltava julkaistuna Elävän perinnön wikiluettelossa (viimeistään viimeisenä hakupäivänä 15.3.2026). Wikiluettelossa olevia tekstejä voi hyödyntää hakemuksessa

Elävän perinnön kansalliseen luetteloon. Käytännössä kansallisen luetteloon haettaessa vastataan useampaan kysymykseen ja on mahdollista vastata pidemmin.

Hakemus on tehtävä sähköisessä muodossa wikialustalta löytyvää hakulomaketta käyttäen. Muussa muodossa olevia hakemuksia ei hyväksytä. Lomakkeen lisäksi ei lähetetä tai tallenneta muita liitteitä. Kuvat on oltava jo tallennettuna Elävän perinnön wikiluetteloon tehtyyn ilmoitukseen. Kuviin on mahdollista valita lisenssi neljästä eri vaihtoehdosta. Tekstit julkaistaan wikiluettelossa [CC BY 4.0](#)-lisenssillä, jonka mukaan aineistoa saa vapaasti kopioida, julkaista ja muokata mainiten lähteen asianmukaisesti.

Miten hakemuksia arvioidaan?

Museovirasto tarkistaa hakemukset, jotta ne täyttävät tekniset kriteerit (mm. hakemuksen pituus, mukana wikiluettelossa, hakijatahon kelpoisuus ja asiantuntemus). Hakemukset avautuvat sähköisesti kommentoitavaksi arvioinnissa mukana oleville asiantuntijatahoille wikialustalle. Kommentit jätetään omalla nimellä/organisaatiolla. Kommentit eivät näy muille arvioitsijoille.

Museovirasto kerää asiantuntija-arvioita hakemuksista erillisellä haulla. Aineettoman kulttuuriperinnön asiantuntijaryhmä käy läpi hakemukset ja muodostaa kantansa Museoviraston työn tueksi. Museovirasto laatii opetus- ja kulttuuriministeriölle esityksen kansalliseen luetteloon hyväksyttäviksi kohteiksi ja opetus- ja kulttuuriministeriö tekee asiasta päätöksen.

Julkista tietoa ovat vain luetteloon hyväksytyt hakemukset. Museovirasto antaa palautetta sellaisille hakijoille, joiden hakemaa kohdetta ei ole hyväksytty mukaan luetteloon. Elävän perinnön kansalliseen luetteloon on mahdollista hakea uudelleen seuraavilla hakukerroilla.

Mistä apua hakemiseen?

Museoviraston erikoisasiantuntija Leena Marsio neuvoo mielellään hakemusta koskevissa asioissa [leena.marsio\(at\)museovirasto.fi](mailto:leena.marsio(at)museovirasto.fi) (0295 33 6017).

IV

Valintaperusteet Elävän perinnön kansalliseen luetteloon lisäämiseksi

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota teknisiin kriteereihin, eikä arvoteta perinteitä sellaisenaan.

Hyväksyttäessä kohteita elävän perinnön kansalliseen luetteloon käytetään Unescon yleissopimuksessa määritettyjä kriteereitä. Kohteiden tulee olla:

1. Aineetonta kulttuuriperintöä siinä mielessä kuin aineettoman kulttuuriperinnön sopimuksen artiklassa 2 määritellään.

”käytäntöjä, kuvauksia, ilmauksia, tietoa, taitoja – sekä niihin liittyviä välineitä, esineitä, artefakteja ja kulttuurisia tiloja – jotka yhteisöt, ryhmät ja joissain tapauksissa yksityishenkilöt tunnustavat osaksi kulttuuriperintöään. Tätä aineetonta kulttuuriperintöä, joka siirtyy sukupolvelta toiselle, yhteisöt ja ryhmät luovat jatkuvasti uudelleen suhteessa ympäristöönsä, vuorovaikutuksessa luonnon ja oman historiansa kanssa, ja se tuo heille tunteen identiteetistä ja jatkuvuudesta, edistäen siten kulttuurisen moninaisuuden ja inhimillisen luovuuden kunnioitusta.”

2. Luetteloon pääsemisen tulee edistää aineettoman kulttuuriperinnön näkyvyyttä ja tietoisuutta sen merkittävydestä sekä rohkaista keskusteluun, täten heijastaen kulttuurin maailmanlaajuisia monimuotoisuutta ja samalla antaen todisteita ihmisen luovuudesta.
3. Perinnön vaalimiseen käytetään keinoja, jotka voivat suojella ja edistää aineettoman perinnön asemaa.
4. Perintökohde on asetettu ehdolle yhteisön, ryhmän tai yksilöiden mahdollisimman laajan osallistumisen avulla.

Lisäksi Elävän perinnön kansalliseen luetteloon valittavien kohteiden osalta arvioidaan seuraavia seikkoja:

- Ilmiö on olennainen osa yhteisöjen, ryhmien ja yksilöiden elävää perintöä
 - Hakemuksessa ovat mukana aiheeseen olennaisesti liittyvät tahot
 - Paikallisilla tai alueellisilla toimijoilla sekä muilla kiinnostuneilla yhteisöillä on mahdollisuus osallistua perinteen harjoittamiseen
- Perinnön jatkuvuus
 - Perintöä siirretään eteenpäin sukupolvien välillä ja sisällä yhdessä oppien ja kehittäen, samalla sitä uudelleen luoden
 - Ilmiö on kehittynyt luovasti ja perintö on mukautunut nykytilanteeseen
 - Yhteisö haluaa vaalia ja harjoittaa perintöä myös tulevaisuudessa

- Kestävän kehityksen huomioon ottaminen
 - perinnön harjoittajat tunnistavat toimintansa ekologiset, taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset vaikutukset (myönteiset ja kielteiset)
 - perinnön harjoittajat pyrkivät suunnitelmallisesti kohti kestävämpiä toimintamalleja
- Elävä perintö tukee identiteettien muotoutumista
 - Ilmiö voi olla osa paikallisia tai alueellisia perinteitä tai elää esimerkiksi verkkoyhteisöissä
 - Perintö on osa itseilmaisua
 - Yhteisö voi saada perinnön kautta toimeentuloa
 - Yhteisö kokee perinnön osaksi identiteettiään